

І. Ф. РОЖЕЛЮК

ДУ «Інститут геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова
НАМН України», Київ

Клініко-нейропсихологічна і нейрофізіологічна ефективність лікування донепезилом гідрохлоридом хворих похилого віку на початкових стадіях деменції альцгеймерівського та судинного типу

Мета — вивчити ефективність лікування донепезилом гідрохлоридом (Альмер, Actavis) хворих похилого віку на початкових стадіях деменції альцгеймерівського і судинного типу.

Матеріали і методи. До 3-місячного клінічного дослідження залучено 38 хворих похилого віку (середній вік — $71,03 \pm 1,20$ року) із синдромом деменції. Всім пацієнтам проводили клініко-неврологічне, лабораторне, інструментальне (електрокардіографія, КТ/МРТ головного мозку, КЕЕГ) і нейропсихологічне дослідження.

Результати. Встановлено, що курсове лікування препаратом Альмер хворих похилого віку на початкових стадіях деменції позитивно впливає на їх загальний стан, функцію пам'яті, мови, праксис, а також поведінкові характеристики, сприяє поліпшенню повсякденної активності пацієнтів, супроводжується позитивними змінами біоелектричної активності головного мозку.

Висновки. Виявлено добру ефективність, переносність та безпечність донепезилу гідрохлориду при лікуванні осіб похилого віку із синдромом деменції на початкових стадіях. Препарат Альмер можна рекомендувати як препарат вибору в терапії когнітивних порушень на початкових стадіях деменції альцгеймерівського і судинного типу.

Ключові слова: деменція, вік, лікування, донепезилу гідрохлорид, Альмер.

Проблема когнітивних порушень — одна з актуальних у сучасній неврології. Дослідженнями, проведеними у світових і вітчизняних клініках, доведено, що когнітивні розлади є одними з провідних порушень функцій центральної нервової системи з віком, а також становлять основу клінічної картини таких форм патології, як хвороба Альцгеймера (ХА) та судинна деменція [1, 5, 6, 8, 10, 11]. Оскільки судинні чинники ризику — це також передумова нейродегенеративного ураження мозку, в клінічній практиці часто спостерігають випадки поєднання ХА і цереброваскулярного захворювання [5, 6, 12].

Незважаючи на те, що при ХА виявлено ушкодження кількох нейромедіаторних систем, особливу

роль у патогенезі цього захворювання відіграє центральний ацетилхолінергічний дефект у кірковій речовині півкуль головного мозку і гіпокампі [1, 2, 11, 12, 22, 30]. Саме з посиленням цього дефекту пов'язують прогресивний розвиток характерних для клінічної картини ХА порушень пам'яті та інших когнітивних функцій. Ступінь ацетилхолінергічного дефіциту в кіркових відділах тісно пов'язаний зі зменшенням кількості нейронів у базальних відділах головного мозку, особливо у ділянці базального ядра Мейнерта, де розташовані нейрони, що продукують ацетилхолін. При ХА в кіркових відділах зменшується також кількість холінергічних рецепторів, знижується активність ацетилхолінестерази (АХЕ) і зменшуються захоплення холіну, а також холінергічні кортикальні проєкції [13, 15, 19, 22].

© І. Ф. Рожелюк, 2013

Накопичені дані зумовили розробку препаратів, спрямованих на підвищення активності холінергічної системи головного мозку, зокрема, на збільшення рівня ацетилхоліну за рахунок зменшення його руйнування або стимуляції виділення синаптичного ацетилхоліну, а також активації ацетилхолінових, мускаринових та нікотинових рецепторів. Найпоширенішим підходом до лікування є збільшення концентрації ацетилхоліну шляхом інгібування АХЕ — ферменту, який здійснює його гідроліз [1, 2, 9, 11, 16, 19].

Донепезилу гідрохлорид був другим після такрину центральним інгібітором АХЕ, введеним у клінічну практику [19]. Цей препарат є специфічним зворотним інгібітором АХЕ і характеризується наявністю мінімальних холінергічних побічних ефектів, переважно з боку шлунково-кишкового тракту, та відсутністю гепатотоксичної дії [6, 7, 26].

За деякими експериментальними даними, додатковим механізмом дії донепезилу гідрохлориду може бути його здатність підвищувати щільність Н-холінорецепторів у корі головного мозку [19]. Дія на пресинаптичні Н-холінергічні рецептори спричиняє активацію інших нейротрансмітерних систем, а також зменшує токсичну дію β -амілоїду на нейрони [13]. Показано, що донепезил здатний зменшувати пошкодження кіркових нейронів, спричинене глутаматергічною ексайтотоксичністю, а також запобігати загибелі нейронів, пов'язаній з механізмом апоптозу [29].

У літературі згадується про значні труднощі, пов'язані з наявністю хворих з незначним ефектом лікування (non responders) [9, 19]. За даними різних авторів, частка таких варіює від 40 до 60 % [9, 31, 32].

Відомо, що клінічний ефект донепезилу відрізняється залежно від того, в якій етнічній групі його застосовують. Так, дослідження, проведене в Японії, виявило значну ефективність цього препарату навіть у невеликих дозах. Можливо, це пов'язано з низькою частотою виявлення гена ApoE ϵ 4 і відмінностями в активності ферментів, які метаболізують інгібітори АХЕ (зокрема, цитохром P450) у цій популяції [32]. В Японії препарат рекомендують до використання в менших дозах, ніж в інших країнах [20].

Прогнозування можливої терапевтичної відповіді на той чи інший вид лікарського впливу належить до актуальних проблем клінічної медицини.

Мета роботи — вивчити ефективність лікування донепезилом гідрохлоридом (Альмер, Actavis) хворих похилого віку на початкових стадіях деменції альцгеймерівського і судинного типу.

Матеріали і методи

У клінічне дослідження залучено 38 хворих із синдромом деменції. Курсове лікування пройшли 30 осіб. При аналізі ефективності враховували дані всіх пацієнтів, які завершили 3-місячне досліджен-

ня. Середній вік хворих становив $(71,03 \pm 1,20)$ року. Чоловіків було 16, жінок — 14.

Середній бал за даними тесту MMSE — $(21,60 \pm 0,40)$ бала. Середня тривалість навчання — $(14,36 \pm 0,33)$ року.

За етіологією розподіл хворих був таким: 16 хворих із синдромом деменції вірогідно альцгеймерівського типу та 14 — з вірогідною судинною деменцією. Враховуючи спільність патогенетичних механізмів, чинників ризику та значної поширеності як хвороби Альцгеймера, так і цереброваскулярної патології у пацієнтів похилого віку, у хворих на судинну деменцію ураження головного мозку може мати змішаний характер.

Діагноз синдрому деменції та його тип встановлено на підставі результатів загальноклінічного, клініко-неврологічного, експериментально-психологічного (MMSE, ADAScog), нейровізуалізаційного (КТ/МРТ головного мозку) обстеження, шкали Хачинського та критеріїв МКХ-10, NINCDS-ADRDA, NINDS-AIREN [3, 7, 27]. Дані анамнезу і загальноклінічного обстеження свідчили про відсутність інтоксикації, об'ємного процесу головного мозку, метаболічного чи системного захворювання, які могли б бути причиною порушення церебральних функцій. Комплексне обстеження пацієнтів проводили до початку прийому препарату (візит 0), через 1 міс (візит 2), через 2 міс (візит 3), через 3 міс (візит 4).

Донепезилу гідрохлорид призначали у дозі 5 мг один раз на добу протягом першого місяця, потім дозу збільшували до 10 мг/добу. Курс лікування — 3 міс. Пацієнти з хронічними захворюваннями отримували супутню базову терапію, схема якої не змінювалася протягом одного місяця до початку і під час дослідження. Методи дослідження: загальноклінічне обстеження (електрокардіографія (ЕКГ), лабораторні тести); дослідження неврологічного статусу; експериментально-психологічні тести; КТ/МРТ головного мозку; комп'ютерна електроенцефалографія (КЕЕГ).

Ефективність лікування донепезилом гідрохлоридом оцінювали за допомогою нейропсихологічних методик: MMSE, шкали ADAScog, батарея тестів на лобну дисфункцію. Для оцінки поведінкових характеристик застосовували нейропсихіатричний опитувальник (НПО, Neuropsychiatric Inventory). Функціональні здібності оцінювали за допомогою опитувальника ADCS-ADL (Alzheimer's Disease Cooperative Society — Activities of Daily Living). Для оцінки когнітивних порушень використовували тест MMSE (Mini Mental State Examination), який складається з низки субтестів, що дають змогу швидко та ефективно оцінити орієнтування в часі, місці, сприйняття, увагу, стан короткотривалої та тривалої пам'яті, функцію мови, гнозису та праксису. Сума балів за субтестами становить загальний бал MMSE [22]. Оцінка від 30 до 28 балів відповідає умовній нормі, від 27 до 24 балів — помірним когнітивним порушенням, нижче за 24 бали — деменції.

Шкала ADAScog (Alzheimer's Disease Assessment Scale — Cognitive) — найчастіше використовуваний інструмент для вивчення ефективності лікарських засобів для лікування деменції в клінічних дослідженнях [28]. Шкалу ADAScog розроблено як батарею тестів для оцінки когнітивних функцій, які переважно страждають при ХА. ADAScog включає субтести на: 1) чіткість формулювань; 2) розуміння мовлення; 3) запам'ятовування інструкцій; 4) утруднення при підборі слів; 5) виконання усних команд; 6) найменування; 7) конструктивний праксис; 8) ідеаторний праксис; 9) орієнтацію; 10) згадування слів; 11) впізнавання слів. Загальна оцінка для батареї тестів ADAScog — від 0 балів (відсутність порушень) до 70 балів (максимально виражені порушення).

Для оцінки порушень виконавчих функцій використовували батарею тестів на лобну дисфункцію Дюбуа [21]. У батарею тестів входять завдання на оцінку здатності до концептуалізації, швидкості мовлення, динамічного праксису, простої та складної реакції вибору, дослідження хапальних рефлексів.

У дослідженнях для оцінки поведінкових характеристик широко застосовують НПО, розроблений J. L. Cummings (1994) для пацієнтів з когнітивними розладами [18]. Важливим методологічним принципом опитувальника є одночасна оцінка як частоти, так і вираженості кожного з оцінюваних 12 психопатологічних станів: маячні ідеї, галюцинації, збудження/агресія, депресія/дисфорт, тривога, ейфорія, апатія, розгальмованість, дратівливість, емоційна лабільність, аномальна рухова активність, порушення сну/нічної поведінки, зміна апетиту/харчової поведінки. Відсутність симптому відповідає 0 балів, частоту кожного вияву оцінюють від 1 до 4 балів, вираженість кожного симптому — від 1 до 3 балів. Симптом вважають клінічно значущим, якщо його оцінка відповідає 4 балам і більше.

Опитувальник ADCS-ADL (містить 23 запитання) застосовують для оцінки функціональних здібностей хворих на деменцію. Кожен пункт ADL містить серію ієрархічних додаткових запитань, розташованих у порядку зменшення від найвищого рівня незалежного виконання кожного пункту ADL до повної втрати. Діапазон загальної суми балів опитувальника ADSC-ADL — від 0 (нижчий функціональний статус) до 78 (найвищий функціональний статус). Опитувальник заповнюють шляхом опитування особи, близької до пацієнта, щодо найбільш звичайних і постійних здібностей пацієнта протягом чотирьох попередніх тижнів [23].

Для оцінки біоелектричної активності головного мозку застосовано систему КЕЕГ NeuroCom, «ХАИ-МЕДИКА». Використовували 19 хлор-срібних електродів, які розташовували відповідно до міжнародної системи «10—20» з референтним електродом на мочках вух. Спектральний аналіз ЕЕГ проведено за алгоритмом швидкого перетворення

Фур'є. Параметри спектра розраховано для всього запису з усередненням за 9—10 епохами. Розмір епохи становив 4 с. Потужність спектра всередині полоси розраховували інтегруванням щільності потужності спектра за відповідним діапазоном частот. Параметри хвиль визначали у таких діапазонах частот (Гц): δ (1,5—3,9), θ (4,0—7,9), α (8—13), β (14—35). Для оцінки вираженості змін КЕЕГ до і після прийому препарату проведено оцінку спектральних коефіцієнтів — співвідношень абсолютних значень потужності α/θ , α/δ , $\alpha/(\theta + \delta)$ та $(\alpha + \beta)/(\theta + \delta)$ ритмів [24].

Статистичну обробку отриманих результатів виконано за допомогою пакета Microsoft Excel 97, Statistica for Windows 6.0. Розраховано середні значення показників та похибку середніх ($M \pm m$). Використовували параметричні (t-критерій Стьюдента) та непараметричні (критерії Манна — Уїтні, Вілкоксона) методи обробки інформації.

Результати та обговорення

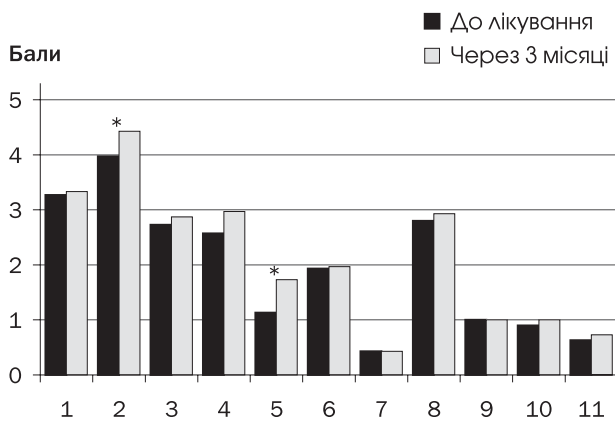
При первинному обстеженні хворі на початкову деменцію при ХА скаржилися переважно на порушення пам'яті і зниження професійної діяльності. Частина хворих на ХА скарг не мали, інформацію про наявність і характер порушень отримано в їх родичів. Хворі на судинну деменцію мали велику кількість соматичних скарг, які переважали у загальній картині захворювання.

У неврологічному статусі хворих переважно відзначали: центральну недостатність лицьового нерва (67%), рефлекс орального автоматизму (67%), анізорефлексію сухожилкових та періостальних рефлексів (50%), патологічні рефлексі згинальної та розгинальної груп (67%), статокординаторні порушення (60%).

Згідно з результатами МРТ/КТ досліджень головного мозку, в пацієнтів з деменцією альцгеймерівського типу спостерігали атрофічні зміни різного ступеня вираженості, розширення бічних і III шлуночків, а також розширення субарахноїдальних просторів, поодинокі ділянки лейкоареозу перивентрикулярно та/або в субкортикальних відділах головного мозку, префронтальній корі. У хворих на судинну деменцію, за даними МРТ/КТ головного мозку, виявлено численні ділянки лейкоареозу перивентрикулярно та/або в субкортикальних відділах головного мозку, префронтальній корі; вогнища ішемії в медіальних відділах скроневих часток, таламусі, в окремих випадках спостерігали лакунарні вогнища, а також атрофічні зміни.

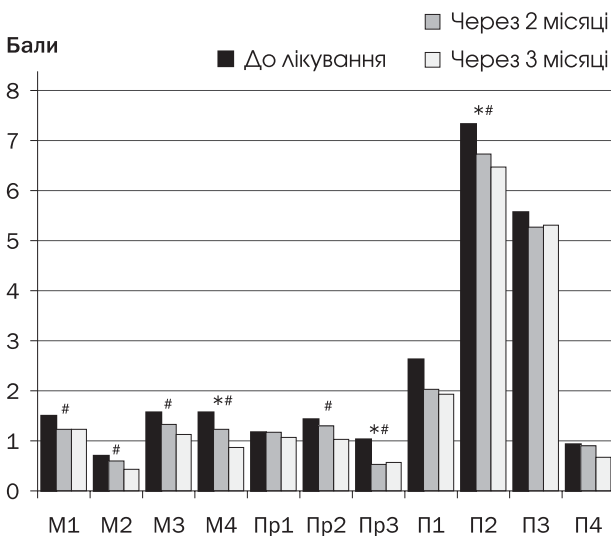
Нейропсихологічні дослідження підтвердили наявність синдрому деменції із середнім балом за даними тесту MMSE ($21,37 \pm 0,37$) бала.

Когнітивний статус поліпшувався зі збільшенням тривалості лікування. Так, порівняно з вихідними показниками після закінчення курсу лікування виявлено позитивну динаміку загальної оцінки тесту MMSE (до лікування — $21,37 \pm 0,37$) бала,

* Різниця між показниками до лікування та через 3 міс лікування статистично значуща ($p < 0,05$).

Рис. 1. Динаміка показників субтестів MMSE у хворих на деменцію під впливом лікування донепезилом гідрохлоридом, бали: 1 — орієнтування в часі; 2 — орієнтування в просторі; 3 — запам'ятовування трьох слів; 4 — увага і рахунок; 5 — відтворення слів; 6 — найменування; 7 — повторення речення; 8 — виконання завдання з трьох етапів; 9 — виконання написаного завдання; 10 — написання простого речення; 11 — копіювання малюнка

* Різниця між показниками до лікування та через 2 міс лікування статистично значуща ($p < 0,05$).

Різниця між показниками до лікування та через 3 міс лікування статистично значуща ($p < 0,05$).

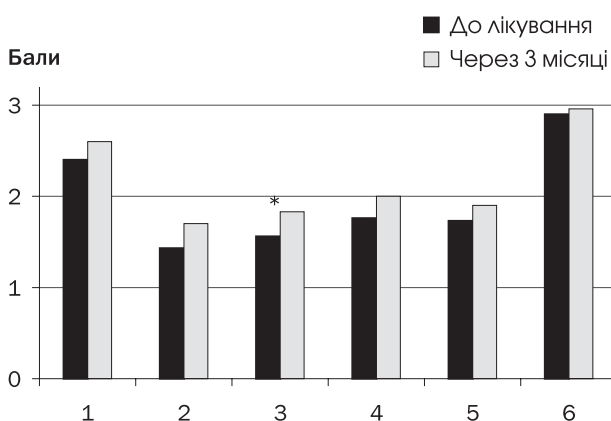
Рис. 2. Динаміка показників тестів шкали ADAScog у хворих на деменцію під впливом лікування донепезилом гідрохлоридом, бали: M — мова (M1 — «чіткість формулювань», M2 — «розуміння усного мовлення», M3 — «ускладнення при підборі слів», M4 — «найменування»); Пр — праксис (Pr1 — «виконання завдань», Pr2 — «конструктивний праксис», Pr3 — «ідеаторний праксис»); П — пам'ять (P1 — «орієнтація», P2 — «згадування слів», P3 — «впізнання слів», P4 — «запам'ятовування інструкцій»)

після лікування — $(23,30 \pm 0,49)$ бала; $p < 0,01$). Позитивні зміни відбувалися за рахунок субтестів «орієнтування в місці» ($p < 0,05$), «відтворення слів після відволікання уваги» ($p < 0,01$) та «написання простого речення» ($p = 0,083$) (рис. 1).

Поліпшення когнітивного статусу під впливом терапії донепезилом гідрохлоридом виявлялося також у зменшенні загального бала за шкалою ADAScog (до лікування — $(25,47 \pm 1,29)$ бала, після лікування — $(20,83 \pm 1,19)$ бала; $p < 0,05$). При аналізі окремих субтестів через 2 міс терапії достовірну позитивну динаміку відзначено в субтестах: «найменування» ($p < 0,05$), «ідеаторний праксис» ($p < 0,05$), «згадування слів» ($p < 0,05$). Через 3 міс прийому препарату вірогідні позитивні зміни спостерігали вже в більшій кількості субтестів шкали, а саме: за усіма складовими тесту мови ($p < 0,05$), праксису («конструктивний та ідеаторний праксис» ($p < 0,05$)) та «згадування слів» ($p < 0,05$) (рис. 2).

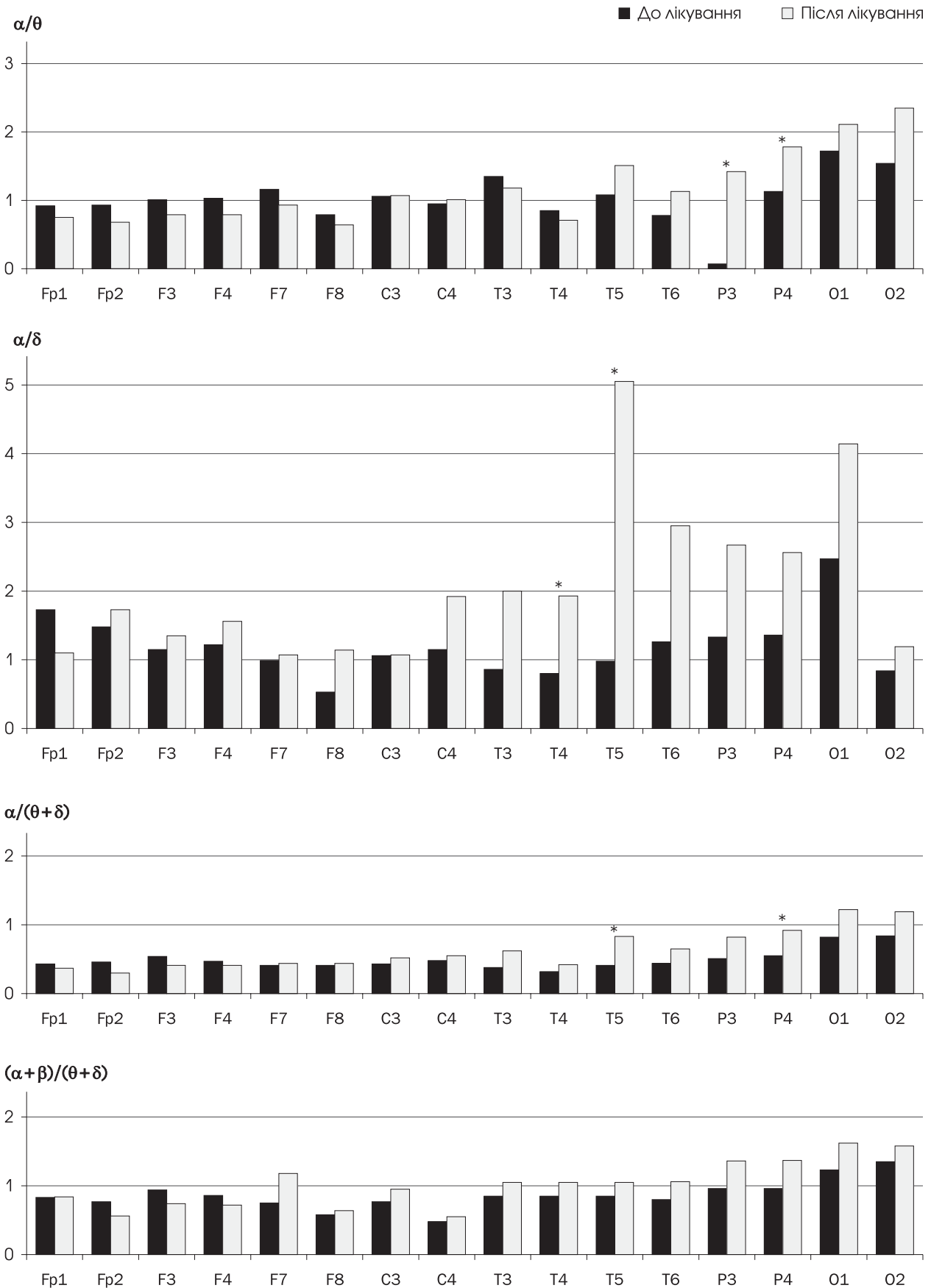
У дослідженні оцінювали порушення виконавчих функцій за допомогою батареї тестів на лобну дисфункцію (рис. 3). До лікування загальний бал становив $(11,73 \pm 0,46)$ бала, після 3-місячної терапії — $(13,16 \pm 0,44)$ бала ($p < 0,01$), переважно за рахунок поліпшення виконання субтесту «динамічний праксис» ($p < 0,05$) та позитивної тенденції показників субтестів «концептуалізація» ($p = 0,06$) і «швидкість мовлення» ($p = 0,06$).

Про поліпшення функціонального стану головного мозку свідчили позитивні зміни біоелектричної активності головного мозку після 3-місячного

* Різниця між показниками до лікування та через 3 міс лікування статистично значуща ($p < 0,05$).

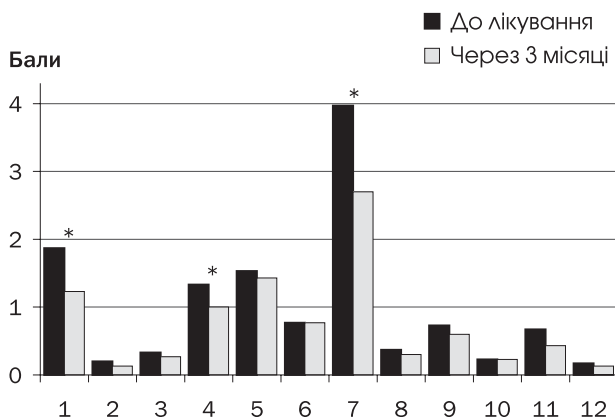
Рис. 3. Динаміка показників батареї тестів на лобну дисфункцію у хворих на деменцію під впливом лікування донепезилом гідрохлоридом, бали: 1 — концептуалізація; 2 — швидкість мовлення; 3 — динамічний праксис; 4 — проста реакція вибору; 5 — ускладнена реакція вибору; 6 — дослідження хапальних рефлексів

* Різниця між показниками до лікування та через 3 міс лікування статистично значуща ($p < 0,05$).

Рис. 4. Динаміка коефіцієнтів спектральної потужності основних ритмів ЕЕГ у хворих на деменцію під впливом лікування донепезилом гідрохлоридом

* Різниця між показниками до лікування та через 3 міс лікування статистично значуща ($p < 0,05$).

Рис. 5. Динаміка показників субтестів НПО у хворих із синдромом деменції під впливом лікування донепезилом гідрохлоридом: 1 — маячні ідеї; 2 — галюцинації; 3 — збудження; 4 — депресія; 5 — тривога; 6 — манія/ейфорія; 7 — апатія; 8 — розгальмованість; 9 — роздратованість; 10 — аномальна рухова активність; 11 — нічна поведінка; 12 — апетит

курсу лікування донепезилом гідрохлоридом. За даними КЕЕГ виявлено, що під впливом лікування донепезилом гідрохлоридом достовірно ($p < 0,05$) збільшувалося значення коефіцієнтів α/θ та $\alpha/(\theta + \delta)$ у скроневих відведеннях. У тим'яних відведеннях з обох боків зростання величини коефіцієнтів α/θ та $(\alpha + \beta)/(\theta + \delta)$ спостерігали на рівні тенденції ($0,05 < p < 0,1$) (рис. 4).

На тлі проведеного курсу терапії у хворих відбувалися зміни низки поведінкових характеристик, про що свідчило зменшення загального бала НПО (до лікування — $(11,33 \pm 0,86)$ бала, після лікування — $(8,67 \pm 0,67)$ бала; $p < 0,05$), вірогідно за субтестами «маячні ідеї» ($p < 0,05$), «депресія» ($p < 0,05$), «апатія» ($p < 0,05$) (рис. 5).

Література

1. Бачинская Н. Ю. Болезнь Альцгеймера // *Нейро News: психоневрология и нейропсихиатрия*. — 2011. — № 2/1. — С. 14—23.
2. Бачурин С. О., Воронина Т. А., Гаврилова С. И. и др. Современные подходы к лечению болезни Альцгеймера // *Нейродегенеративные заболевания: фундаментальные и прикладные аспекты*. — М., 2010. — 447 с.
3. Власенко А. Г., Иллариошкин С. Н. Нейровизуализация в дифференциальной диагностике деменций // *Журн. неврол. и психиатр.* — 2012. — № 6. — С. 86—89.
4. Гаврилова И. С. ApoE генотип и эффективность нейротрофической и холинергической терапии при болезни Альцгеймера // *Журн. неврол. и психиатр. им. С. С. Корсакова*. — 2005. — Т. 105, № 4. — С. 27—34.
5. Гехт А. Б. Болезнь Альцгеймера и другие деменции // *Журн. неврол. и психиатр.* — 2009. — Спецвыпуск. — С. 17—20.

У процесі лікування родичі пацієнтів відзначали поліпшення їхньої повсякденної активності, що супроводжувалося вірогідним ($p < 0,05$) зростанням загального бала (з 60,27 до 62,30 бала) за опитувальником ADCS-ADL.

У 2 (5,2%) хворих виникло побічне явище у вигляді головного болю, ще у 2 (5,2%) — зниження артеріального тиску і явища брадикардії, внаслідок чого пацієнти припинили прийом препарату. Не з'явилися на повторні обстеження через сімейні обставини 4 (10,5%) пацієнти.

Обстежені пацієнти залежно від відповіді на терапію донепезилом гідрохлоридом були розподілені на дві групи: перша (20 (67%) осіб) — з вираженою позитивною відповіддю на лікування, яка відповідає визначенню responders (зниження загального бала за шкалою ADAScog на 4 бали і більше), друга (10 (33%) пацієнтів) — з менш вираженим ефектом (non responders) [9, 30, 32]. У 6 (20%) хворих спостерігали стабілізацію процесу, а у 4 (13%) — прогресування когнітивного дефіциту. На сьогоднішній день при лікуванні когнітивних порушень на стадії деменції досягнення стабілізації процесу також можна вважати позитивним ефектом.

Висновки

Курсове лікування препаратом Альмер (інгібітором АХЕ) хворих похилого віку на початкових стадіях деменції позитивно впливає на їх загальний стан, функцію пам'яті, мови, праксис, а також поведінкові характеристики. У процесі лікування родичі пацієнтів відзначали поліпшення їхньої повсякденної активності. Зміни параметрів КЕЕГ (достовірно зростання величини коефіцієнтів α/θ , $\alpha/(\theta + \delta)$ та $(\alpha + \beta)/(\theta + \delta)$ у низці відведень) розцінено як результат позитивного впливу препарату на біоелектричну активність головного мозку. Донепезилу гідрохлорид показав добру ефективність, переносність та безпечність при лікуванні осіб похилого віку із синдромом деменції альцгеймерівського і судинного типу на початкових стадіях.

6. Захаров В. В. Деменция: этиология, диагностика, лечение // *Тер. арх.* — 2007. — № 8. — С. 85—88.
7. Левин О. С. Алгоритмы диагностики и лечения деменции. — М.: Медпресс-информ, 2011. — 127 с.
8. Мищенко Т. С., Дмитриева Е. В. Сосудистая деменция: диагностика, лечение, профилактика // *Международ. неврол. журн.* — 2006. — № 2 (6). — С. 16—22.
9. Преображенская И. С. Экселон в терапии болезни Альцгеймера // *Неврол. журн.* — 2008. — Т. 13, № 6. — С. 51—58.
10. Слободин Т. Н. Деменции нейродегенеративного происхождения (подходы к диагностике и лечению) // *Укр. неврол. журн.* — 2012. — № 3. — С. 2—19.
11. Яхно Н. Н., Преображенская И. С. Лечение нейродегенеративных деменций // *Consilium Medicum*. — 2004. — Т. 6, № 12. — С. 935—943.

12. Barker W.W., Luis C.A., Kashuba A. et al. Relative frequencies of Alzheimer's disease, Lewy body, vascular and frontotemporal dementia, and hippocampal sclerosis in the State of Florida Brain Bank // *Alzheimer's Dis. Assoc. Disord.* — 2002. — Vol. 16. — P. 203—212.
13. Benarroch E. E. Acetylcholine in the cerebral cortex: Effects and clinical implications // *Neurology.* — 2010. — Vol. 75. — P. 659—665.
14. Bizarro A., Marra C., Acciarri A. et al. Apolipoprotein E epsilon4 allele differentiates the clinical response to donepezil in Alzheimer's disease // *Dement. Geriatr. Cogn. Disord.* — 2005. — Vol. 20 (4). — P. 254—261.
15. Bourin M., Ripoli N., Dailly E. Nicotinic receptors and Alzheimer's disease // *Curr. Med. Res. Opin.* — 2003. — Vol. 19, N 3. — P. 1—9.
16. Brown D., Chisholm J. A., Owens J. et al. Acetylcholine muscarinic receptors and response to anticholinesterase therapy in patients with Alzheimer's disease // *Eur. J. Nucl. Med. Mol. Imag.* — 2003. — Vol. 30 (2). — P. 296—300.
17. Corder E. H., Caskey J. Early intervention in Alzheimer disease: The importance of APOE4 plus family history // *Neurology.* — 2009. — Vol. 73. — P. 2054—2055.
18. Cummings J., Kaufer D. Neuropsychiatric aspects of Alzheimer's disease: the cholinergic hypothesis revisited // *Neurology.* — 1996. — Vol. 47. — P. 876—883.
19. Delrieu J., Piau A., Caillaud C. et al. Managing cognitive dysfunction through the continuum of Alzheimer's disease. Role of pharmacotherapy // *CNS Drugs.* — 2011. — Vol. 25. — P. 213—226.
20. Dooley M., Lamb H. M. Donepezil. A review of its use in Alzheimer's disease // *Drugs & Aging.* — 2000. — Vol. 16. — P. 199—226.
21. Dubois B., Slachevsky A., Litvan I., Pillon B. The FAB. A frontal assessment battery at bedside // *Neurology.* — 2000. — Vol. 55. — P. 1621—1626.
22. Fisher A. Cholinergic modulation of amyloid precursor protein processing with emphasis on M1 muscarinic receptor: perspectives and challenges in treatment of Alzheimer's disease // *J. Neurochem.* — 2012. — Vol. 120. — P. 22—33.
23. Folstein M., Folstein S., McHugh P.R. Mini-mental state: a practical method for grading the cognitive state of patients for the clinician // *J. Psychiatr. Res.* — 1975. — Vol. 12. — P. 189—198.
24. Galasko D. et al. An inventory to assess activities of daily living for clinical trials in Alzheimer's disease // *Alzheimer Dis. Assoc. Disord.* — 1997. — Vol. 11, N 2. — P. 33—39.
25. Ghorbanian P., Devillbiss D.M., Verma A. et al. Identification of Resting and Active State EEG Features of Alzheimer's Disease using Discrete Wavelet Transform // *Ann. Biomed. Eng.* — 2013. — Vol. 41 (6). — P. 1243—1257.
26. Piau A., Nourhashmi F., Hein C. et al. Progress in the development of new drugs in Alzheimer's disease // *J. Nutr. Health Aging.* — 2011. — Vol. 15 (1). — P. 45—57.
27. Roman G. C., Tatemichi T. K., Erkinjuntti T. et al. Vascular dementia: diagnostic criteria for research studies. Report of the NINDS—AIREN International Workshop // *Neurology.* — 1993. — Vol. 43 (2). — P. 250—260.
28. Rosen W. G. A new rating scale for Alzheimer's disease // *Am. J. Psychiatry.* — 1984. — Vol. 4. — P. 1356—1364.
29. Takada Y., Yonezawa A., Kume T. et al. Nicotinic acetylcholine mediated neuroprotection by donepezil against glutamate neurotoxicity in rat cortical neurons // *J. Pharmacol. Exp. Ther.* — 2003. — Vol. 306. — P. 772—777.
30. Winblad B., Wimo A., Engedal K. et al. A 3-year study of donepezil therapy in Alzheimer's disease: effects of early and continuous therapy // *Dement. Geriatr. Cogn. Disord.* — 2006. — Vol. 21. — P. 353—363.
31. Yang Y. H., Chen C. H., Chou M. C. et al. Concentration of donepezil to the cognitive response in Alzheimer disease // *Clin. Psychopharmacol.* — 2013. — Vol. 33 (3). — P. 351—355.
32. Zhong Y., Zheng X., Miao Y. et al. Effect of CYP2D6*10 and APOE polymorphisms on the efficacy of donepezil in patients with Alzheimer's disease // *Am. J. Med. — Sci.* — 2013. — Vol. 345 (3). — P. 222—226.

И. Ф. РОЖЕЛЮК

ГУ «Институт геронтологии им. Д. Ф. Чеботарёва НАМН Украины», Киев

Клинико-нейропсихологическая и нейрофизиологическая эффективность лечения донепезилом гидрохлоридом больных пожилого возраста на начальных стадиях деменции альцгеймеровского и сосудистого типа

Цель — изучить эффективность лечения донепезилом гидрохлоридом (Альмер, Actavis) пациентов пожилого возраста на начальных стадиях деменции альцгеймеровского и сосудистого типа.

Материалы и методы. В 3-месячное клиническое исследование было включено 38 больных пожилого возраста (средний возраст — $71,03 \pm 1,20$ года) с синдромом деменции. Всем пациентам проводили клинико-неврологическое, лабораторное, инструментальное (ЭКГ, КТ/МРТ головного мозга, КЭЭГ) и нейропсихологическое исследование.

Результаты. Установлено, что курсовое лечение препаратом Альмер пациентов пожилого возраста на начальных стадиях деменции положительно влияет на их общее состояние, функцию памяти, речи, праксис, а также поведенческие характеристики, способствует улучшению повседневной активности, сопровождается положительными изменениями биоэлектрической активности головного мозга.

Выводы. Выявлена хорошая эффективность, переносимость и безопасность донепезила гидрохлорида при лечении пациентов пожилого возраста с синдромом деменции на начальных стадиях. Препарат Альмер может быть рекомендован как препарат выбора при терапии когнитивных нарушений на начальных стадиях деменции альцгеймеровского и сосудистого типа.

Ключевые слова: деменция, возраст, лечение, донепезила гидрохлорид, Альмер.

I. F. ROZELIUK

D. F. Chebotarev State Institute of Gerontology of NAMS of Ukraine, Kyiv

Clinical, neuropsychological and neurophysiological effectiveness of donepezil hydrochloride treatment for elderly patients in the mild stage of Alzheimer and vascular dementia types

Objective — to study the effectiveness of donepezil hydrochloride (*Almer, Actavis*) for elderly patients in the mild stage of Alzheimer and vascular dementia types.

Methods and subjects. The 3-month clinical study included 38 elderly patients (mean age — (71.03 ± 1.20) years) with dementia. All patients underwent clinical, neurological, laboratory, instrumental (electrocardiography, CT/MRI brain, qEEG) and neuropsychological examination.

Results. It was found that the treatment with *Almer* for elderly patients in the mild stages of dementia has a positive effect on their overall condition, the function of memory, language, praxis, and behavioral characteristics, improves patients' daily activities, is accompanied by a positive changes on the bioelectric activity of the brain.

Conclusions. The results indicate good effectiveness, tolerability and safety of donepezil hydrochloride in the treatment of elderly patients with dementia syndrome in the mild stages. *Almer* can be recommended as one of the drugs of choice treatment of cognitive impairment in the mild stages of Alzheimer and vascular dementia types.

Key words: dementia, age, treatment, donepezil hydrochloride, *Almer*. □